

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування головного закладу вищої освіти)

Відокремлений структурний підрозділ «Фаховий коледж

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»

(повна назва відокремленого структурного підрозділу)

Циклова комісія правничих дисциплін

(назва циклової комісії)

“ПОГОДЖЕНО”

Завідувач
Юридичного відділення

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Заступник директора
з навчально-методичної роботи

С.Л. Флорескул-Світова
(підпис) (ініціали та прізвище)

М.Я. Дерев'янчук
(підпис) (ініціали та прізвище)

“ ” 20__ року

“ ” 20__ року

СИЛАБУС навчальної дисципліни

“Римське право”

(вказіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

вибіркова

(вказати: обов'язкова/вибіркова)

Освітньо-професійна програма

“Право”

(назва освітньо-професійної програми)

Спеціальність

081 “Право”

(код і назва спеціальності)

Галузь знань

08 “Право”

(код і назва галузі знань)

Освітньо-професійний ступінь

фаховий молодший бакалавр

(назва освітньо-професійного ступеня)

Мова навчання

українська

(вказати: на якій мові читається предмет)

Чернівці, 2020 рік

Силабус навчальної дисципліни

“Римське право”

(назва навчальної дисципліни)

складений відповідно до освітньо-професійної програми

“Право”

(назва освітньо-професійної програми)

затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 5 від «25» травня 2020 року) та введеної в дію наказом ректора №142 від «27» травня 2020 року.

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені (педагогічні) звання)

викладач II-ї кваліфікаційної категорії, А.Д. Доманчук

Профайл викладача (-ів)

E-mail

Сторінка курсу в Moodle

Консультації

<http://college-chnu.cv.ua/article/5f881b83d6f28212d7d8b02fa.domanchuk@chnu.edu.ua>

середа з 15.00 до 16.00

Силабус навчальної дисципліни обговорено та узгоджено на засіданні циклової комісії

правничих дисциплін

Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 20__ року

Голова циклової комісії

(підпис)

Н.С. Попельницька

(ініціали та прізвище)

Схвалено Методичною радою ВСП «Фаховий коледж ЧНУ імені Юрія Федьковича»

Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 20__ року

Голова методичної ради

(підпис)

О.Я. Білокрила

(ініціали та прізвище)

ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол № _____ від _____, 20__ р.

(підпис)

(ініціали та прізвище голови ЦК)

Протокол № _____ від _____, 20__ р.

(підпис)

(ініціали та прізвище голови ЦК)

Протокол № _____ від _____, 20__ р.

(підпис)

(ініціали та прізвище голови ЦК)

1. Загальні відомості про дисципліну

Анотація. «Римське право належить до тих унікальних витворів людського генія, котрі на кшталт семи чудес світу є найвищими досягненнями цивілізації – віхами на шляху прогресу». Не можна не погодитись із даним твердженням українського вченого правознавця Є.О. Харитонова так як безліч концептуальних положень, принципів, окремих конструкцій публічного права Стародавнього Риму зберегли свою чинність і на сучасному етапі. Особливо значущими є регулювання взаємин між громадянином і державою, визначення основ публічного правопорядку, засад врядування, принципів захисту публічного інтересу. Досить багатограним є приватне право Древнього Риму вчення якого широко застосовуються для правового регулювання відносин приватного характеру на сьогоднішній день, це зокрема положення сімейного права, речового права, зобов'язального права, спадкового права, що має не аби яке значення для розвитку правової системи України. Дані факти свідчать про те, що немає сумніву в потребі вивчення та засвоєння загальних положень правової системи Стародавнього Риму, римського публічного та римського приватного права студентами – майбутніми правознавцями зважаючи і на те, що ми маємо намір увійти до Європейської спільноти не лише формально, а й за сутністю, створивши для цього відповідне правове і моральне підґрунтя.

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів юридичного мислення на основі вивчення правових категорій та інститутів, системи права Стародавнього Риму, які внаслідок рецепції римського права стали основою сучасного права.

Завдання вивчення дисципліни «Римське право»:

- оволодіння знаннями історії розвитку римського приватного права як науки і соціального явища;
- ознайомлення з основними способами систематизації римського права;
- вивчення джерел римського права;
- засвоєння фундаментальних понять та категорій римського приватного права;
- переосмислення вчень про форми позитивного права;
- набуття знань про основні інститути римського права;
- опанування високою юридичною технікою римських правників;
- оволодіння юридичним мисленням і методикою розгляду судової справи;
- дослідження впливу римського права на сучасне право.

Пререквізити. Навчальна дисципліна «Римське право» може вивчатись паралельно або по завершенню вивчення дисципліни «Теорія держави і права».

Результати навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- юридичну термінологію, поняття і зміст основних інститутів римського права;
- поняття, предмет та систему римського права;
- джерела римського права;
- основні принципи римського права;
- рецепцію римського права як в країнах Західної Європи, так і в Україні;
- системи врядування та елементи публічного правопорядку;
- карне право та карну юстицію Стародавнього Риму;
- функції римського судового процесу;
- систему позовів у Римському праві;
- речові права;
- основні види зобов'язання;
- загальні положення про договори;
- правові засади сімейного і спадкового права;
- особливості правового положення суб'єктів публічного та приватного права.

Вміти:

- користуватися джерелами римського права;
- орієнтуватися в системі римського законодавства;
- аналізувати зміст тогочасних правових документів;
- користуватися правовою термінологією;
- застосовувати одержані знання при вивченні циклу юридичних дисциплін;
- самостійно поповнювати і поглиблювати свої знання, визначати, обґрунтовувати і відстоювати свою правову позицію, захищати права, свободи і законні інтереси громадян, юридичних осіб, інтереси суспільства і держави.

сформувати наступні компетенції:

Загальні компетентності (ЗК):

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу джерел римського приватного права та результатів наукових досліджень приватно-правових відносин.

Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку римського приватного права, його місця у загальній системі знань про суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями в сфері приватного права на основі системи знань про римське приватне право.

Здатність застосовувати знання положень римського приватного права у практичних ситуаціях.

Знання та розуміння предметної області основ римського приватного права та розуміння професійної діяльності.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

Знання основ теорії та філософії права, структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

Здатність застосовувати знання з основ римського права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.

Здатність до критичного та системного аналізу, порівняння правових явищ римського приватного права і застосування набутих знань у професійній діяльності.

Програмні результати навчання

Знати предмет римського приватного права (коло суспільних відносин, що ним регулювалися); джерела римського приватного права, тобто форми правотворення в Стародавньому Римі; способи здійснення і захисту цивільних прав; суб'єкти (особи) римського приватного права; сімейні правовідносини; речове право (особливо право власності, володіння, сервітути); спадкове право, загальне вчення про зобов'язання і договори; деліктні зобов'язання (зобов'язання, що виникають з правопорушення) і квазі - делікти.

Правильно тлумачити джерела римського приватного права, норми приватного права; виявляти відмінності між характерними для римського права близькими за предметом регулювання, але не однаковими за змістом такими правовими поняттями як «володіння», право володіння, право власності, права на чужі речі (сервітути) тощо; розмежовувати договірні й позадоговірні зобов'язання; оцінювати досягнення римської юриспруденції щодо вчення про зобов'язання.

Аналізувати основні положення римського приватного права, визначати загальні та специфічні риси інститутів приватного права, віднаходити паралелі та відмінності з чинним цивільним правом України та правом інших країн.

Виділяти характерні для римського права такі форми правотворення, що не властиві для права України; порівнювати форми цивільного процесу в Римі з процесуальною регламентацією цивільних справ у судах України; критично оцінювати категорії, принципи, інститути римського приватного права.

Вільно оперувати юридичними поняттями, термінами римського приватного права; визначати межі можливого використання набутих знань із римського приватного права у процесі сучасного правотворення.

Володіти письмовою та усною державною мовою, правильно вживаючи правничу термінологію.

Викладати матеріал з певної проблематики таким чином, щоб розкрити зміст основних питань.

Використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

2. Опис навчальної дисципліни

2.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни “Римське право”						
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Вид підсумкового контролю
			Кредитів	Годин	Модулів	
Денна	2	3-4	3	90	2	ЗАЛІК

2.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

№ за/п	Теми	Усього годин
МОДУЛЬ 1.		
Загальні положення римського права.		
Основи публічного правопорядку та публічного права Стародавнього Риму		
1.	Тема 1. Формування римського права	6
2.	Тема 2. Система римського права	6
3.	Тема 3. Джерела римського права	6
4.	Тема 4. Структура римського права	5
5.	Тема 5. Рецепція римського права	6
6.	Тема 6. Суб'єкти публічного права	6
7.	Тема 7. Системи врядування та елементи публічного правопорядку	6
8.	Тема 8. Карне право як засіб охорони публічних інтересів	5
Разом за модулем 1		46
МОДУЛЬ 2.		
Класичне римське приватне право		
9.	Тема 9. Суб'єкти приватного права	6
10.	Тема 10. Сімейне право	6
11.	Тема 11. Захист цивільних прав	5
12.	Тема 12. Вчення про позови	5
13.	Тема 13. Речеве право	6
14.	Тема 14. Зобов'язальне право	6
15.	Тема 15. Загальні положення про договори. Позадовіріні зобов'язання	5
16.	Тема 16. Спадкове право	5
Разом за модулем 2		44
Усього за курс		90

2.2.1. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми і питання
Модуль 1. Загальні положення римського права. Основи публічного правопорядку та публічного права Стародавнього Риму	
1	Тема 1. Формування римського права
2	Тема 2. Система римського права
3	Тема 3. Джерела римського права
4	Тема 4. Структура римського права
5	Тема 5. Рецепція римського права
6	Тема 6. Суб'єкти публічного права
7	Тема 7. Системи врядування та елементи публічного правопорядку
8	Тема 8. Карне право як засіб охорони публічних інтересів
Модуль 2. Класичне римське приватне право	
7	Тема 9. Суб'єкти приватного права
8	Тема 10. Сімейне право
9	Тема 11. Захист цивільних прав
10	Тема 12. Вчення про позови
11	Тема 13. Речеве право
12	Тема 14. Зобов'язальне право
13	Тема 15. Загальні положення про договори. Позадовісні зобов'язання
14	Тема 16. Спадкове право

2.2.2. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми і питання
Модуль 1. Загальні положення римського права. Основи публічного правопорядку та публічного права Стародавнього Риму	
1	Тема 1. Формування римського права
2	Тема 2. Система римського права
3	Тема 3. Джерела римського права
4	Тема 4. Структура римського права
5	Тема 5. Рецепція римського права
6	Тема 6. Суб'єкти публічного права
7	Тема 7. Системи врядування та елементи публічного правопорядку
8	Тема 8. Карне право як засіб охорони публічних інтересів
Модуль 2. Класичне римське приватне право	
7	Тема 9. Суб'єкти приватного права
8	Тема 10. Сімейне право
9	Тема 11. Захист цивільних прав
10	Тема 12. Вчення про позови
11	Тема 13. Речеве право
12	Тема 14. Зобов'язальне право
13	Тема 15. Загальні положення про договори. Позадовісні зобов'язання
14	Тема 16. Спадкове право

2.2.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми
Модуль 1. Загальні положення римського права. Основи публічного правопорядку та публічного права Стародавнього Риму	
1	Тема 1. Формування римського права
2	Тема 2. Система римського права
3	Тема 3. Джерела римського права
4	Тема 4. Структура римського права
5	Тема 5. Рецепція римського права
6	Тема 6. Суб'єкти публічного права
7	Тема 7. Системи врядування та елементи публічного правопорядку
8	Тема 8. Карне право як засіб охорони публічних інтересів
Змістовий модуль 2. Класичне римське приватне право	
9	Тема 9. Суб'єкти приватного права
10	Тема 10. Сімейне право
11	Тема 11. Захист цивільних прав
12	Тема 12. Вчення про позови
13	Тема 13. Речеве право
14	Тема 14. Зобов'язальне право
15	Тема 15. Загальні положення про договори. Позадовісні зобов'язання
16	Тема 16. Спадкове право

3. Система контролю та оцінювання

3.1. Види та форми контролю

Поточний контроль здійснюють під час проведення кожного семінарського заняття. Він передбачає оцінювання: теоретичної підготовленості студента до проведення занять із зазначеної теми (у тому числі й самостійно опрацьованого матеріалу); виступу на семінарських заняттях.

Формами контролю знань є усне опитування на семінарських заняттях, заслуховування доповідей, підготовлених студентами та показ презентацій, перевірка письмових робіт, тестування, розв'язування ситуаційних завдань.

Модульні контрольні роботи складаються з декількох варіантів, які включають теоретичні та тестові завдання за темами модулю.

Принцип розв'язання тестових завдань полягає у наступному: із запропонованих відповідей необхідно вибрати єдиний правильний варіант.

Тестові завдання закритої форми, що пропонуються студентам, являють собою питання з відповідями, серед яких необхідно вказати правильну. Слід мати на увазі, що правильною може бути тільки одна відповідь, оскільки для перевірки повноти знань і умінь використовується тип тестового завдання «множинний вибір – єдина відповідь», яку і необхідно відмітити будь-якою позначкою.

Формами підсумкового контролю є залік.

3.2. Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання з дисципліни «Римське право» є:

- контрольні роботи;
- тестові завдання;
- розв'язування ситуаційних завдань;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі види роботи);
- реферати;
- есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

3.3. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «Римське право»

90-100 балів (A) – ставиться у випадках, коли студент має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати тестові завдання, передбачені програмою дисципліни, засвоїв основну та ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення і висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.

80-89 балів (B) – ставиться, якщо студент повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати тестові завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускається незначних помилок у формулюванні термінів, категорій, розв'язанні тестових завдань.

70-79 балів (C) – ставиться, якщо студент засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати тестові завдання, однак викладає матеріал з погіршенням логічної послідовності та окремими неточностями, не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускається помилок у формулюванні термінів та під час розв'язання тестових завдань.

60-69 балів (D) – ставиться, якщо студент володіє навчальним матеріалом, передбаченим програмою, дає відповіді на поставлені запитання, але не вміє робити певні узагальнення і висновки, нечітко формулює поняття і допускається помилок у розв'язанні тестових завдань.

50-59 балів (E) – ставиться у випадках, коли студент засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлені теоретичні запитання, не вміє чітко узагальнити опрацьований матеріал, допустився помилок у розв'язанні тестових завдань.

35-49 балів (FX) – ставиться у випадках, якщо студент не засвоїв матеріал і має лише фрагментарні знання матеріалу навчальної дисципліни, допускається значної кількості помилок у розв'язанні тестових завдань.

1-34 балів (F) – ставиться студенту, який не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні запитання, не вміє або неправильно виконує тестові завдання.

3.4. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота							
Модуль 1							
25 балів							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8
3	3	3	3	3	3	3	4
МКР 1 – 5 балів							
Модуль 2							
25 балів							
T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16
3	3	3	3	3	3	3	4
МКР 2 – 5 балів							
Підсумковий контроль (залік) – 50 балів							
Сума – 100 балів							

T1, T2 ... T16 – теми змістових модулів.

3.5. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Шкала оцінювання навчальних досягнень студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	зараховано
80-89	B	
70-79	C	
60-69	D	
50-59	E	
35-49	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

4. Перелік питань для підсумкового контролю (залік)

1. Етапи розвитку Римської держави та права. Витоки римського права.
2. Римська юриспруденція.
3. Римське право як правова система. Співвідношення понять правова система і система права.
4. Право в системі Римської античної цивілізації.
5. Римське публічне і римське приватне право як складові частини галузі римського права та критерії їх розмежування.
6. Загальна характеристика та види джерел римського права.
7. Звичаєве право.
8. Закони та плебісцити.
9. Закони XII таблиць як найперше писане право і перший запис звичаїв.
10. Едикти магістратів як специфічна форма правотворення.
11. Діяльність юристів (юриспруденція).
12. Кодифікація римського права. Кодекс Юстиніана. Дигести. Інституції. Новели.
13. Становище особи.
14. Речі (об'єкти римського права).
15. Захист прав. Судочинство.
16. Поняття, форми, види і типи рецепції римського права.
17. Вплив римського права на кодифікації XIX століття.
18. Римське право в незалежній Україні. Школа рецепції римського права в Україні.
19. Громадяни Риму. Права та обов'язки римських громадян.
20. Порядок набуття римського громадянства. Втрата римського громадянства та його обмеження.
21. Юридичні особи публічного права.
22. Трансформації системи органів врядування у Стародавньому Римі. Засади врядування у римській державі.
23. Грошова система і державна скарбниця. Публічно-правові засоби поповнення державної скарбниці в ранньому Римі.
24. Становлення податкової системи (класичної доби).
25. Організація римського війська. Статус воїнів.
26. Народні збори у республіканському Римі.
27. Сенат у республіканському Римі.
28. Магістратура у республіканському Римі.
29. Публічний порядок та врядування у Римській імперії. Принципат. Домінат.
30. Формування поняття публічного делікту (злочину). Засади карної відповідальності.
31. Класифікація злочинів. Засади визначення міри покарання. Види покарань.
32. Види карного процесу. Судочинство у карних справах.
33. Фізична особа як суб'єкт приватного права. Цивільна правоздатність та її елементи. Виникнення та припинення правоздатності.
34. Обмеження правоздатності. Підстави обмеження правоздатності. Ступені обмеження правоздатності. Припинення честі.
35. Правовий статус особи. Диференціація фізичних осіб як суб'єктів цивільного права. Правове положення окремих категорій фізичних осіб.

36. Поняття та види дієздатності. Дієздатність за віком. Дієздатність жінок. Дієздатність осіб з психічними та фізичними вадами. Дієздатність марнотратників.
37. Опіка (*tutela*) і піклування (*cura*).
38. Юридичні особи як суб'єкти приватного права. Поняття, види та ознаки юридичних осіб. Муніципії. Заклади. Казна.
39. Приватні корпорації як сурогат фізичної особи. Представництво.
40. Загальні положення римського сімейного права. Динаміка регулювання сімейних відносин.
41. Римська сім'я. Агнатське та когнатське споріднення.
42. Шлюб та його види. Конкубінат. Конкуберніум. Умови укладення шлюбу. Перешкоди для укладення шлюбу. Підстави припинення шлюбу.
43. Правовідносини подружжя особистого та майнового характеру.
44. Шлюбно-правові інститути – посаг, придане (*dos*) та дарування з боку чоловіка (*donatio propter nuptias*).
45. Правові відносини батьків і дітей. Батьківська влада. Еманципація.
46. Опіка і піклування. Поняття і види опіки. Поняття і види піклування.
47. Форми захисту прав. Саморозправа як первісна форма захисту порушених прав.
48. Види римського цивільного процесу – легісакційний процес (*legis actiones*), формулярний процес (*per formulas*), екстраординарний процес (*cognitiones extra ordinem*).
49. Поняття і види позову. Позовна давність.
50. Представництво в суді.
51. Судове рішення.
52. Спеціальні засоби преторського захисту.
53. Розвиток поняття про право власності у Стародавньому Римі.
54. Спільна власність. Набуття і втрата права приватної власності. Захист права власності.
55. Сервітути: поняття і види. Емфітевзис і суперфіцій.
56. Право застави (заставне право).
57. Загальне вчення про зобов'язання. Роль зобов'язання у цивільному обігу.
58. Підстави виникнення зобов'язань. Сторони у зобов'язанні. Виконання зобов'язань. Наслідки невиконання зобов'язань.
59. Забезпечення зобов'язань. Припинення зобов'язання, крім виконання.
60. Поняття і види договорів.
61. Умови дійсності договорів. Зміст договору. Укладення договору.
62. Окремі види договорів: вербальні контракти, літеральні, або ж лібральні (письмові) контракти, реальні контракти, консенсуальні контракти, інномінальні (безіменні) контракти, пакти та їх види.
63. Зобов'язання ніби з договорів. Деліктні зобов'язання.
64. Основні поняття спадкового права. Спадкування за заповітом. Спадкування за законом.
65. Прийняття спадщини. Сингулярне наступництво.

5. Рекомендована література

5.1. Основна:

1. Агафонов С.А. Римське право: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. Дисципліни. – К.: КНЕУ, 2005. – 143 с.
2. Вакулик І.І. Римське право в латиномовній термінології: методичний посібник. – К.: Вид. центр НУБІП України, 2010. – 140 с.
3. Васильченко В.В. Римське спадкове право на тлі права сучасного. – Запоріжжя: Верже, 2004. – 130 с.
4. Задорожний Ю.А. Основи римського приватного права: курс лекцій / Ю.А. Задорожний. – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2009. – 92 с.
5. Калюжний Р.А. Римське приватне право: Курс лекцій / Р.А. Калюжний. – К.: Істина, 2005. – 144 с.
6. Калюжний Р.А. Основи римського приватного права: курс лекцій / Р.А. Калюжний, Ящурицький Ю.В. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. – 184 с.
7. Калюжний Р.А. Римське приватне право: [підруч. для вищ. навч. закл.] / Р.А. Калюжний, В.М. Вовк. – К.: Атіка, 2012. – 408 с.
8. Калюжний Р.А. Римське приватне право: [підруч. для вищ. навч. закл.] / Р.А. Калюжний, В.М. Вовк. – К.: «МП Леся», 2014. – 240 с.
9. Кирпичов О.А., Соловйова В.В. Римське приватне право: навч. посіб. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2007. – 320 с.
10. Колісніченко А.І. Історія держави і політико-правових вчень Стародавньої Греції та Риму: Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти, що навч. за напрямом політологія та правознавство / Миколаївський держ. гуманітарний ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2002. – 274 с.
11. Макарчук В.С. Основи римського приватного права: Навч. посібник / Львівський ін-т внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України; Міжнародна асоціація істориків права. – 2-ге вид., доп. – К.: Атіка, 2008. – 255 с.
12. Макарчук В. С. Основи римського приватного права: Навч. посіб. для вищих навч. закладів / Львівський ін-т внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України. – К.: Атіка, 2009. – 175 с.
13. Макарчук В.С. Основи римського приватного права: навч. посіб. – [вид. 2-ге, допов.] / В.С. Макарчук. – К.: Атіка, 2015. – 256 с.
14. Орач Є.М. Основи римського приватного права: курс лекцій / Є.М. Орач, Б.Й. Тищик. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 272 с.
15. Орач Є.М., Тищик Б.Й. – Основи римського приватного права: Навчальний посібник – Львів: Ред.-вид. Відділ Львів. ун-ту, 2009. – 238 с.
16. Основи римського приватного права: підруч. / за заг. ред. В.І. Борисової, Л.М. Баранової. – Харків: Право, 2008. – 224 с.
17. Підпригора О.А. Основи римського приватного права. – К., 1995.
18. Підпригора О.А. Римське приватне право: академічний курс / О.А. Підпригора. – К.: Вид.дім Ін Юре, 2001. – 440 с.
19. Підпригора О.А. Основи римського приватного права: Підруч. для студ. юрид. вузів і ф-тів. – К.: Вища шк., 2005. – 264 с.
20. Підпригора О.А. Основи римського приватного права: Підруч. для студ. юрид. вузів і ф-тів, – К.: Вентурі, 2007. – 333 с.

21. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право: підруч. / О.А. Підпригора, Є.О. Харитонов. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 528 с.
22. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право: навч. посіб. – Одеса, 2007.
23. Підпригора О.А., Харитонов Є.О. Римське право: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 512 с.
24. Тищик Б.Й., Орач Є.М. Основи римського приватного права: навч. посіб. – Львів, 2000; 2011. – 452 с.
25. Трофомчук Г.І. Римське приватне право: навч. посіб. – Київ, 2005.
26. Харитонов Є.О. Джерела приватного (цивільного) права // Актуальні проблеми держави і права: Зб. наук. праць. Вип. 11. – Одеса: Юрид. л-ра, 2001. – С. 226-229.
27. Харитонов Є.О. Історія приватного права Європи: Західна традиція. – Одеса: АО БАХВА, 2001. – 328 с.
28. Харитонов Є.О. Римське приватне право: Конспект лекцій. Практикум. – Х., 2000.
29. Харитонов Є.О. Приватне право у Стародавньому Римі: Навч. посібник. – О.: АО БАХВА, 2006. – 160 с.
30. Шевчук Л.В. Основи римського цивільного права: Навч. посіб. / Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці: Рута, 2003. – 88 с.

5.2. Додаткова література:

1. Калюжний Р.А. Римське приватне право: Програма курсу для студ. Київського ун-ту права / Київський ун-т права. – К.: Вид-во Київського ун-ту права, 2002. – 34 с.
2. Сіненко В.О. Основи римського приватного права: Хрестоматія: Навч. посібник з семінарських занять / Кіровоградський держ. технічний ун-т. – Кіровоград, 2007. – 43 с.

6. Інформаційні ресурси

6.1. Органи державного управління

1. Офіційний сайт Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.president.gov.ua/ru
2. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>

6.2. Наукові та електронні бібліотеки в Україні

1. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.alpha.rada.kiev.ua>
3. Офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Максимовича [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3
4. Офіційний сайт Львівської електронної бібліотеки ім. В. Стефаника [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.lsl.lviv.ua/